

3.4. Авторитетний файл предметних заголовків як засіб організації тематичного пошуку в електронному каталозі

Зоріна Н. Є.

Технологічна революція в бібліотечній справі, зумовлена комп'ютеризацією бібліотек, насамперед торкнулася процесів каталогізації. Використання автоматизованих інформаційно-пошукових систем, формування електронних каталогів і бібліографічних баз даних дає змогу забезпечувати інформаційні потреби користувачів на якісно новому рівні. Пошук в електронних каталогах приваблює читача передусім мінімальними витратами часу, адже можливість оперативного багатоаспектного інформаційного пошуку значно розширює його межі порівняно з можливостями традиційних карткових каталогів, оскільки ЕК містить у собі їх сукупність, а можливість цілодобового доступу до ЕК через Інтернет дає змогу користувачам працювати з ними де завгодно і в будь-який зручний час.

В умовах переходу бібліотек до автоматизованого способу формування бібліографічного запису його якість визначають не лише дотриманням державних стандартів у процесі створення, але, насамперед, можливістю ефективного пошуку документів, здійснення якого можливе лише за умови чіткої організації зберігання документів і відомостей про них, тобто дотримання певного порядку розташування документів у фондосховищах та їхніх БЗ у пошукових масивах через групування за певними ознаками, такими як прізвище автора, назва документа, рік видання, вид документа, формат, носій інформації тощо. Але для здійснення тематичного пошуку, тобто пошуку за змістом, саме ознака змісту є основною. Думки фахівців щодо того, якій інформаційно-пошуковій мові віддають перевагу користувачі для здійснення пошуку в ЕК, дещо різняться. Практичний досвід показує, що більшість читачьких запитів мають тематичний характер, тобто користувачі віддають перевагу пошуку за мовами вербального типу, до яких належить, зокрема, мова предметних рубрик.

Предметні рубрики є основним засобом тематичного доступу до документів в ЕК, а будь-який тематичний запит можна представити у вигляді однієї або кількох предметних рубрик, які відповідають змісту, формі й призначенню документа, розкривають аспекти розгляду предмета, його зв'язки з іншими предметами, відображеними в каталозі. Грамотно складена предметна рубрика має забезпечити адекватне відображення змісту документа, дати більш точний результат пошуку, ніж пошук за ключовими словами, і мінімум інформаційного шуму у процесі пошуку потрібної теми [23].

На жаль, пошук за предметними рубриками поки що не є пріоритетним для користувачів, вони переважно використовують мову ключових слів через її простоту й схожість з пошуком в Інтернеті. Проте ця мова має чимало недоліків, обумовлених її ненормованістю. Натомість перевага пошуку за предметними рубриками полягає в тому, що кожна з них є закінченою думкою і дає точну інформацію про документ, а комплекс ПР з усіма підзаголовками дає змогу розкрити більшість аспектів предмета. У випадку, коли назва документа є неінформативною, саме предметні рубрики найбільш повно розкривають його

зміст. Тому нині, коли у переважній більшості наукових бібліотек електронний каталог став основним інструментом доступу до інформаційних ресурсів, зростає актуальність саме предметного введення й пошуку інформації в ЕК, що зумовлює потребу змістового опрацювання документів, упровадження й використання ІПМ предметного типу [23].

Упровадження інформаційних технологій у процес каталогізації документів значно розширює та полегшує можливості всіх видів пошуку. Однак, здійснюючи тематичний пошук в ЕК, користувачі стикаються з певними проблемами. Так, результат пошуку багато в чому залежить від формулювання запиту, отже, читач отримує інформацію в суворій відповідності зі своїм конкретним запитом. Тут діють два важливі чинники: по-перше, чітке визначення завдання, для розв'язання якого здійснюють пошук, по-друге, професійні та особистісні характеристики користувача, ступінь його підготовленості й володіння науковою термінологією. Якщо сформульований запит лексично не збігається з наявними в ЕК формулюваннями предметних рубрик, результат пошуку може виявитися незадовільним. Тож застосування предметизаційної ІПМ потребує як від каталогізатора, так і від користувача глибокого знання наукової термінології, а мовні засоби ЕК, з одного боку, повинні мати достатню функціональну повноту для забезпечення виконання різноманітних пошукових завдань, а з іншого – мають бути адаптовані й для непідготовлених користувачів [6 ; 7]. Мова предметних рубрик є ефективним засобом індексування й пошуку інформації лише за наявності єдиної системи предметизації і стандартизованого словника предметних заголовків, наявність якого допоможе оптимізувати процес предметизації документів, сприятиме здійсненню тематичного пошуку в ЕК і забезпечить його результативність.

У машиночитних інформаційно-пошукових системах терміни, що використовують у предметних рубриках, контролюють за допомогою спеціального словника – авторитетних файлів предметних рубрик. Тож в умовах електронної каталогізації гостро відчувається потреба в отриманні такого словника як „фізичного втілення” МПР, представленого в ЕК у формі авторитетного/нормативного файлу ПР. Крім того, наявність такого словника є надзвичайно важливим чинником для міжбібліотечної взаємодії, оскільки з появою ЕК предметні файли бібліотек різного типу й профілю перестають бути замкненими системами, що обслуговують лише певне коло користувачів. Питання уніфікації в предметизації, яке завжди вважалось одним з найважливіших, є сьогодні особливо актуальним як щодо можливості одноразового опрацювання документів, так і з погляду широкого обміну інформацією.

Під уніфікацією ми розуміємо розроблення загальних і спеціальних методів предметизації, створення АФ ПР для одноманітного опрацювання документа через мінімізацію суб'єктивних дій каталогізаторів. Авторитетні файли предметних рубрик забезпечують можливість глибокого й результативного пошуку в ЕК, гарантують його повноту і точність, слугують контрольним словником в організації тематичного доступу до бібліографічних записів. Розв'язання цієї проблеми вбачаємо у впровадженні в процес предметизації документів авторитетного контролю, що виконує функцію

організації усталених форм предметних заголовків (ПЗ) і є ефективним інструментом уніфікації в предметизації. Опрацювання документів з використанням такого засобу уніфікації, як авторитетні файли предметних заголовків, а також їх підтримання в актуальному стані гарантує точність і повноту тематичного пошуку через встановлення зв'язків від прийнятих і затверджених форм написання предметних заголовків до відхилених. Це є обов'язковою умовою успішного функціонування автоматизованої системи пошуку документів, а також сприяє інтегруванню освітянських бібліотек і розвитку міжбібліотечної взаємодії.

Оскільки процес предметизації є досить суб'єктивним, дотримання загальних правил і проходження визначених етапів стають обов'язковими. Додержання принципу уніфікації заголовків БЗ спричинило виникнення спеціальної інформаційної технології її забезпечення, якою став авторитетний/нормативний контроль. Він дає змогу:

- забезпечити якість наукового опрацювання документів;
- уніфікувати введення інформації, у результаті чого досягається одноманітність вводу, скорочується кількість помилок;
- зменшити суб'єктивні дії предметизатора;
- прискорити опрацювання документів, оскільки потрібні елементи беруть з авторитетного запису, а не вводять кожного разу заново;
- здійснювати релевантний пошук у базах даних.

Авторитетний/нормативний контроль предметних рубрик – це процес підтримання єдиних форм авторитетних/нормативних предметних заголовків, що означають один і той самий предмет у бібліографічному файлі, а також контроль за адекватністю присвоєння ПЗ, послідовним дотриманням принципів, методик, інструкцій і правил для представлення пошукових ознак документів.

Авторитетний файл предметних рубрик – це машиночитний список, що містить сукупність авторитетних, посилальних і довідкових записів, у яких представлено всю потрібну інформацію про точки доступу: усталена форма і варіантні форми точки доступу; взаємозв'язки різних форм точок доступу між собою; кодована інформація про точки доступу і про запис загалом; примітки, що належать до точки доступу (наприклад, пояснення термінів, історичні довідки тощо); відомості про установу, відповідальну за складання запису тощо. Авторитетний файл є потужним інструментом не тільки для каталогізаторів у процесі предметизації документів, але й, що важливіше, для організації тематичного пошуку в ЕК.

АФ ПР має відповідати вимогам, які висувають до всіх інформаційно-пошукових мов, а саме:

- повно й точно передавати зміст, а в разі потреби – форму й призначення документів, відображених в ЕК;
- забезпечувати однозначність тлумачення термінів індексування;
- допускати багатоаспектне індексування;
- допускати внесення змін (доповнень і виправлень);
- забезпечувати достатню простоту й зручність індексування, інформаційного пошуку й ведення ЕК;

– відображати сучасний стан терміносистеми в науковій або практичній діяльності.

Основним типом запису в АФ ПР є авторитетний/нормативний запис (АЗ), представлений у машиночитній формі, що містить інформацію про прийняті (затверджені) заголовки предметних рубрик. Крім прийнятого заголовка (з підзаголовками або без них), до АЗ можуть бути включені варіантні форми заголовків, посилання, в яких зазначають неприйняті форми предметних заголовків, а також зв'язані предметні рубрики різних видів („Предметна рубрика”, „Ім'я особи”, „Назва організації”) з посиланнями на основну прийняту форму заголовка ПР, довідки, інформаційні примітки каталогізатора, індекси УДК, ББК та інша додаткова інформація, що характеризує заголовок або авторитетний запис у цілому.

Робота з формування галузевого Авторитетного файлу „Предметні заголовки” (АФ „ПЗ”) з питань освіти, педагогіки та психології, яку розпочато в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, є першою в Україні спробою створення такого інформаційного продукту. Використання АФ „ПЗ” в процесі організації інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу сприятиме уніфікації у створенні записів в ЕК як у межах однієї бібліотеки, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії, особливо для кооперування діяльності бібліотек, створення зведених баз даних, обміну бібліографічними записами тощо.

Початковим етапом формування бази даних АФ „ПЗ” в САБ „ІРБІС64” ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського була підготовка методичних рекомендацій, а згодом – практичного посібника **„Предметизація документів з питань освіти, педагогіки та психології”** [23], робота над якими продовжувалася протягом 2009–2014 рр. У посібнику викладено основні теоретичні та практичні засади ручної й автоматизованої предметизації документів різних типів і видів на будь-яких носіях інформації, а також розглянуто специфічні особливості предметизації документів у галузевому аспекті. Невід’ємною і надзвичайно важливою складовою документа є **„Словник предметних заголовків”**, який є базовим для формування БД Авторитетного файлу „Предметні заголовки” в ЕК бібліотеки. У процесі формування „Словника...” здійснено спробу максимально врахувати потреби як каталогізаторів, так і користувачів різного рівня підготовленості та забезпечити максимальну точність і науковість формулювань предметних заголовків, зручність користування й можливість ефективного пошуку. У „Словнику...” використано сучасну українську наукову термінологію за винятком понять, більш відомих користувачам в іншомовному варіанті, або тих, що не мають еквівалентів українською мовою. Форму уніфікованих заголовків встановлено за авторитетними джерелами – словниками, енциклопедіями, довідниками, публікаціями науковців тощо.

Список предметних заголовків у „Словнику...” представлено у вигляді таблиці, в якій враховано всі складові, потрібні для створення авторитетного запису в САБ „ІРБІС”:

- прийняті предметні заголовки;
- пояснення до спеціальних термінів і слів іншомовного походження;

– відхилені терміни (синоніми, інші форми написання слів, пряма або інверсована форма словосполучень тощо), від яких формують повні посилання „Див.” до прийнятого заголовка;

– зв’язані прийняті заголовки, до яких від прийнятого предметного заголовка роблять часткові посилання „Див. також” і кожен з яких потребує створення самостійного авторитетного запису;

– умовні позначки, що вказують на ієрархічні й асоціативні відношення між прийнятими термінами.

Кожен термін у таблиці розміщено в окремому рядку із зазначенням додаткової інформації у відповідному розділі таблиці (рис. 1), наприклад:

Предметний заголовок	Тлумачення термінів	Неприйняті заголовки ПР, від яких формують посилання „Див.” до прийнятого заголовка. Самостійні АЗ не створюють	* Позначка	Зв’язані прийняті заголовки ПР, до яких формують посилання „Див. також” від прийнятого заголовка. Потрібні самостійні АЗ
Д				
Дошкільна освіта	Цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних і фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду		Ш А А А	Освіта Дошкільна педагогіка Дошкільне виховання Дошкільні навчальні заклади
Дошкільна підготовка	Підготовка дітей дошкільного віку, яка передбачає здобуття знань і умінь, потрібних для навчання в школі (читання, письмо; основи математики, іноземної мови; комп’ютерна азбука; основи етики й культури поведінки; ейдетика; хореографія, музика, образотворче мистецтво тощо)	Підготовка до школи Підготовка до навчання	А А	Дошкільна освіта Готовність до школи
Дошкільні навчальні заклади	Навчальні заклади, що забезпечують реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, розумовий і духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту		Ш В В В В В В В В В	Навчальні заклади Будинки дитини Дитячі ясла Дитячі будинки Дошкільні навчальні заклади комбінованого типу Дошкільні навчальні заклади сімейного типу Дошкільні заклади санаторного типу Спеціальні дошкільні навчальні заклади Центри розвитку дитини Ясла-садки

Рис. 1. Фрагмент „Словника предметних заголовків”

* Умовні позначки: Ш – ширший термін (родовий термін; передає ширше за обсягом, більш загальне поняття), В – вузчий термін (видовий термін, передає вужче за обсягом, конкретніше поняття), А – Асоціативний термін (термін, який не є синонімом, родовим або видовим поняттям, але якимось чином пов’язаний з основним терміном).

У 2012 р. розроблено інструкцію „Формування бази даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” електронного каталогу ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського”, що регламентує цей процес у режимі автоматизованого опрацювання документів. В інструкції детально описано технологію створення АЗ, визначено список обов’язкових полів і підполів, розкрито їхній зміст, а також висвітлено порядок редагування АЗ [19].

Головним елементом авторитетного запису є прийнятий заголовок тематичної ПР. Якщо предметний заголовок має варіантні форми (інші форми написання, синоніми, інвертовану форму, аббревіатуру тощо), АЗ створюють лише для прийнятого ПЗ. Усі інші варіантні форми ПЗ вважають неприйнятими, тобто такими, що не можуть бути заголовками інших АЗ. Для таких форм ПЗ створюють посилання „Див.” – це посилання від неприйнятих (відхилених) термінів і формулювань до прийнятих у конкретній предметизаційній системі. Посилання „Див.” несуть основне термінологічне навантаження, оскільки спрямовують пошук від можливих, але відхилених формулювань предметних заголовків до єдиного прийнятого формулювання терміна, що відповідає запиту. У процесі укладання „Словника...” здійснено спробу максимально врахувати можливі форми терміна, під яким користувач міг би шукати потрібну тему: неприйняті транскрипції конкретного терміна, синоніми, скорочені форми або аббревіатури, інверсовані форми тощо. Надалі всі неприйняті форми терміна відображають в АФ „ПЗ” і за допомогою посилання „Див.” спрямовують користувача до потрібної йому теми в прийнятому формулюванні. Самостійні авторитетні записи в АФ „ПЗ” для відхилених (неприйнятих) форм ПЗ не створюють. Таким чином, використання АФ „ПЗ” дає змогу розв’язати проблему усунення синонімії, омонімії, полісемії тощо.

Важливим складником АЗ є зв’язувальні посилання „Див. також” – це посилання, що вказують на тематичні зв’язки між окремими ПР, прийнятими в конкретній предметизаційній системі. За допомогою їх користувач отримує можливість розширити пошук за рахунок інших рубрик, з якими зв’язана предметна рубрика, за якою здійснюють пошук. Посилання „Див. також” відображають ієрархічні, асоціативні, поліієрархічні й хронологічні відношення між прийнятими заголовками і дають змогу користувачу отримати вичерпну інформацію щодо наявності предметних рубрик, тематично близьких до потрібної йому ПР, та їх зв’язків і відношень між собою. Для кожного зі зв’язаних прийнятих ПЗ потрібен самостійний авторитетний запис у БД АФ „ПЗ”.

Задля більш точного пояснення зв’язку між основним прийнятим ПЗ і зв’язаними прийнятими ПЗ, якщо посилання „Див. також” не розкриває зв’язок між предметними заголовками в АЗ досить повно, використовують текстову посилальну примітку „Див. також”:

- для зазначення ієрархічних зв’язків між основним і зв’язаними ПЗ;
- для зазначення зв’язків між ПЗ, якщо зв’язані ПЗ не мають чітко визначених ієрархічних відношень з основним прийнятим ПЗ;
- якщо до основного ПЗ є одночасно кілька видів посилань „Див. також”;

– у випадку зміни термінології, наприклад, коли прийнятий заголовок з певного часу не використовують як застарілий, а вживають інший, сучасніший.

Корисною є „*Інформаційна примітка*”, куди можна записати будь-яку інформацію щодо заголовка, наприклад, пояснення значення терміна, історичну довідку тощо. Інформація з цього поля відображається в повному АЗ і може бути використана каталогізатором як допомога в процесі визначення ПР. Крім того, авторитетний запис містить відомості про установу, відповідальну за складання запису, про дати складання або редагування АЗ та особистий код каталогізатора. Така структура АЗ дає змогу розмістити майже вичерпну інформацію щодо кожної предметної рубрики і надає широкий діапазон можливостей для предметного пошуку в ЕК (рис. 2).

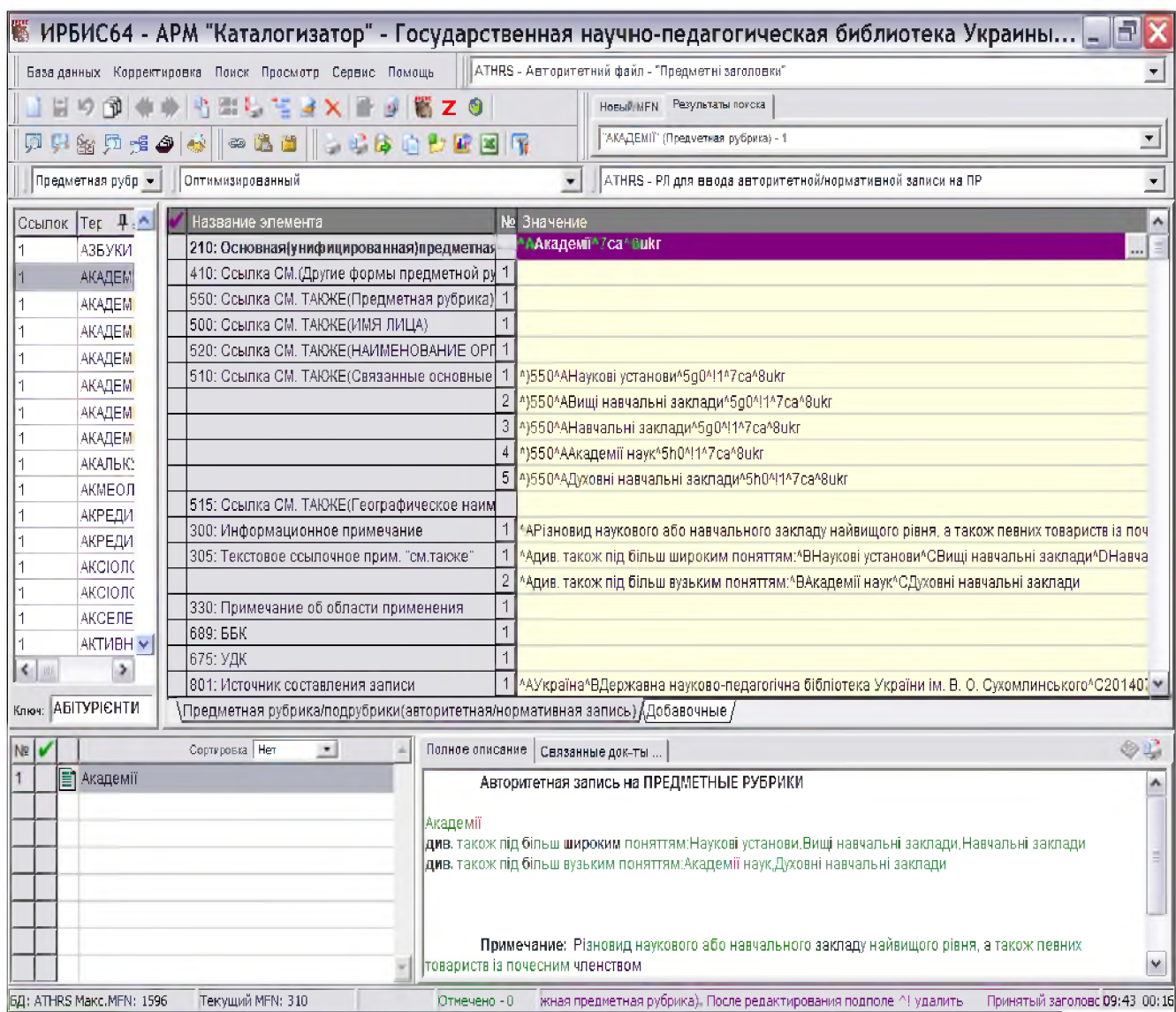

Рис. 2. Авторитетный запис у БД АФ „Предметні заголовки”

Каталогізатору, що здійснює предметизацію документів, повний авторитетний запис на тематичну предметну рубрику за прийнятим заголовком відкривається в такому вигляді (рис. 3):

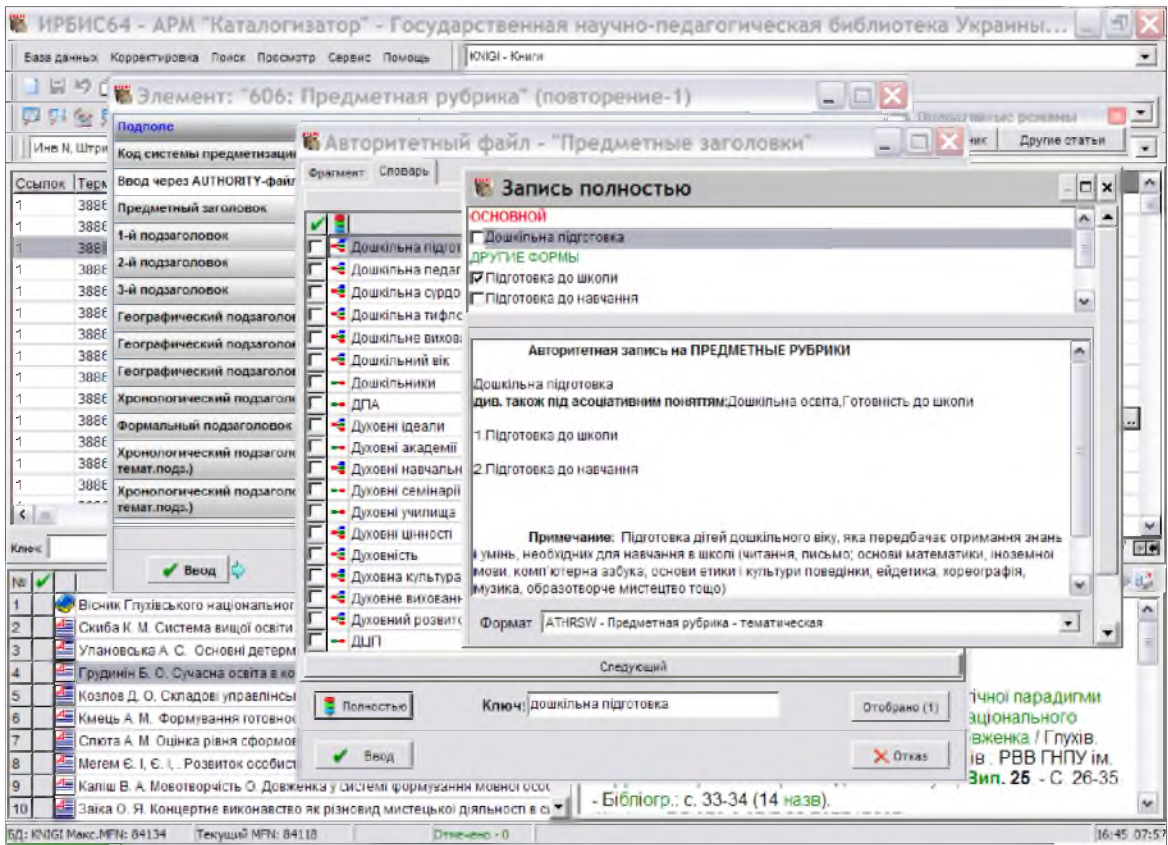

Рис. 3. Запит за прийнятим ПЗ

Якщо в процесі предметизації каталогізатор під час пошуку потрібного предметного заголовка в БД АФ „ПЗ” робить запит за відхиленою формою, програма за допомогою посилання „Див.” все одно спрямовує його до потрібного ПЗ в прийнятому формулюванні (рис. 4).

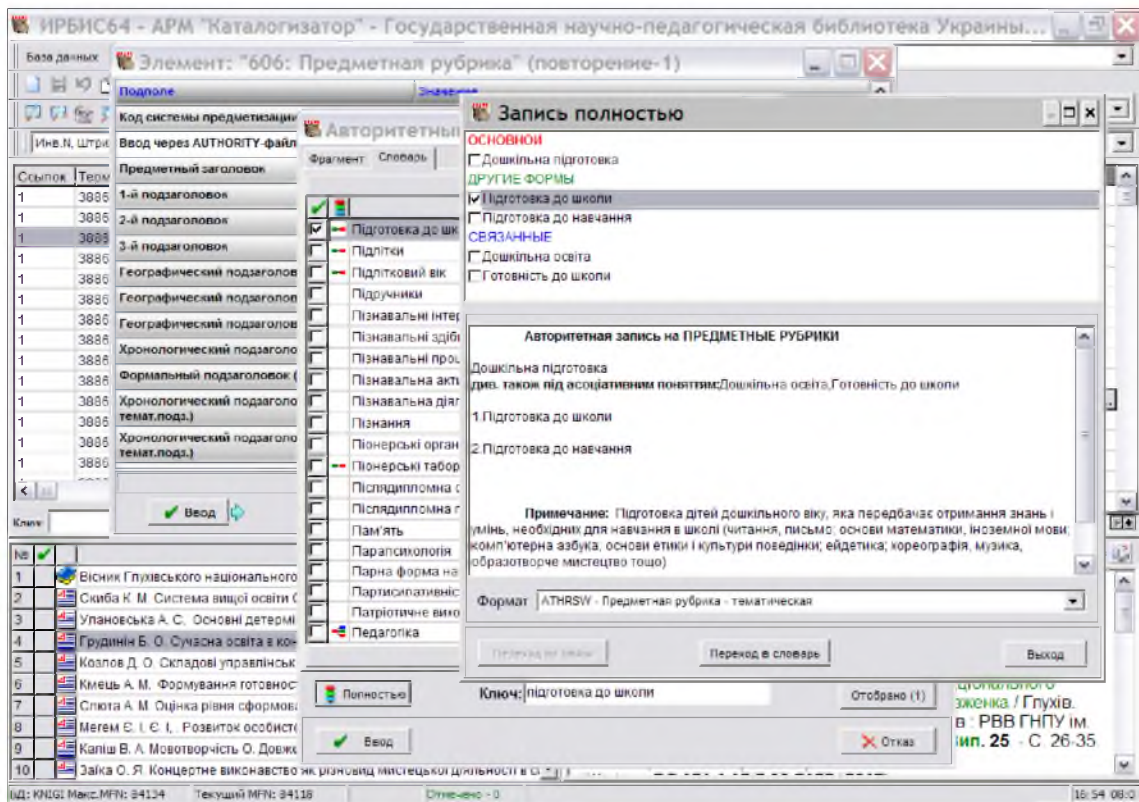

Рис. 4. Запит за неприйнятим ПЗ

Для уникнення невинного збільшення обсягу БД, підвищення рівня уніфікації й зменшення інформаційного шуму в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ухвалено методичне рішення щодо створення в БД АФ „ПЗ” переважно однорівневих записів без зазначення тематичних, географічних, хронологічних і формальних підзаголовків. Підполя, що відповідають усім цим підзаголовкам, каталогізатор заповнює безпосередньо під час опрацювання документів з використанням відповідних словників у процесі формування ПР після введення предметного заголовка через *AUTHORITY-файл*.

Створення кожного авторитетного запису є досить трудомістким процесом, який потребує не тільки високого рівня уваги та зосередженості, але й наукового підходу. У перспективі, після завершення формування БД АФ „Предметні заголовки”, предметизацію документів в електронному каталозі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського планується здійснювати винятково з використанням авторитетного файлу.

Ефективність використання інформаційних ресурсів бібліотек і якість бібліотечного обслуговування як на локальному рівні, так і в умовах міжбібліотечної взаємодії значною мірою залежить від якості використовуваних лінгвістичних засобів. Застосування авторитетного файлу „Предметні заголовки” створить умови для забезпечення максимальної точності, конкретності, чіткості в процесі предметизації документів, розкриття їхнього змісту, а також розширить можливості для досягнення максимальної ефективності тематичного пошуку в електронних каталогах (базах даних).

Список використаних джерел

1. *Агаркова И. А.* Лингвистическое обеспечение процессов каталогизации научной библиотеки / И. А. Агаркова, Г. С. Щербинина // Библиотеки вузов Урала. – 2011. – № 10. – С. 89–110 ; Режим доступа: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/20077/1/bvu10-2011-16.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.
2. *Антоненко І.* Поняттєве забезпечення авторитетного контролю / Ірина Антоненко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2013. – Вип. 37. – С. 7–18.
3. *Антоненко І. П.* Авторитетний контроль бібліографічних записів / Антоненко Ірина Петрівна // Бібл. вісник. – 1995. – № 4. – С. 1–4.
4. *Бардієр К. В.* Засоби підтримки лінгвістичного забезпечення електронних каталогів бібліотек / К. В. Бардієр // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – Т. 4. – № 2. – С. 104–113. – Режим доступа: <http://kiev.convdocs.org/docs/305/index-518546.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.
5. *Білоус В. С.* Лінгвістичне забезпечення – важливий аспект діяльності бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / Валентина Білоус // Вісн. Кн. палати. – 2013. – № 3. – С. 1–4.
6. *Бондаренко И. А.* Тематический поиск в электронном каталоге Центральной научной библиотеки Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина [Електронний ресурс] / И. А. Бондаренко – Режим доступа: <http://uchebilka.ru/matematika/11393/index.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.
7. *Бондаренко И. А.* Читатель и поисковая навигация электронного каталога библиотеки [Електронний ресурс] / И. А. Бондаренко – Режим доступа: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/1659/2/%D0%A7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C.pdf> – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

8. *Вилегжаніна Т. І.* Лінгвістичне забезпечення для створення уніфікованого пошукового образу та пошукового запиту документа [Електронний ресурс] / Вилегжаніна Т. І. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/conference/vylegzhana.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

9. *Виленская С. К.* Технология построения авторитетного файла предметных рубрик в ИНИОН РАН [Електронний ресурс] / С. К. Виленская [и др.]. – Режим доступу: www.librar.org.ua/sections_load.php?s=libraries&id=4011. – Название с экрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

10. *Гаркавец В. Ю.* Авторитетный/нормативный файл предметных рубрик как основное средство тематического поиска в электронном каталоге ХГНБ им. В. Г. Короленко [Електронний ресурс] / Гаркавец Виктория Юрьевна. – Режим доступу: <http://uchebilka.ru/informatika/23031/index.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

11. *Зорина Н. Є.* База даних Авторитетного файлу „Предметні заголовки” електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Наталія Зорина // Вісн. Кн. палати. – 2014. – № 1. – С. 18–22.

12. *Лавренова О. А.* Тематический поиск в электронных каталогах и электронных библиотеках [Електронний ресурс] / Лавренова О. А. – Режим доступу: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2004/254.pdf>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

13. *Лобановська І. Г.* Лінгвістичне забезпечення електронного каталогу: комплексний підхід [Електронний ресурс] / І. Г. Лобановська // Роль освітянських бібліотек у формуванні інформаційного простору України : матеріали всеукр. наук.-практ. семінару, 16–18 верес. 2012 р. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Київ, 2012. – Режим доступу: http://www.dnpb.gov.ua/research_activity/seminar_konf/. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2015.

14. *Логинов Б. Р.* Библиотечные стандарты и стандартизация в области информационно-поисковых систем: состояние дел и направления дальнейших исследований [Електронний ресурс] / Б. Р. Логинов, І. Б. Цветкова. – Режим доступу: <http://www.artinfo.ru/eva/EVA2000M/eva-papers/200010/Loginov-R.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

15. *Масхулия Т. Л.* Организация авторитетного/нормативного контроля в электронных каталогах с использованием авторитетных/нормативных файлов национальных библиографирующих учреждений / Масхулия Т. Л., Селиванова Ю. Г. // Проблемы создания и интеграции информационных ресурсов российских библиотек : материалы Всерос. совещ. рук. федерал. и регион. б-к России, 19–23 апр. 1999 г. / [М-во культуры РФ и др.]. – Москва, 1999. – С. 122–127.

16. *Масхулия Т. Л.* Стандартизация и кооперация [Електронний ресурс] / Татьяна Масхулия, Юлия Селиванова // Библ. дело. – 2004. – № 6 (18) – С. 18–21; Режим доступу: <http://www.bibliograf.ru/issues/2004/6/25/44/87/>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

17. *Муктепавел А. В.* Авторитетные файлы предметных рубрик в условиях автоматизированной каталогизации: проблемы создания и ведения [Електронний ресурс] / Муктепавел Айнва Вольдемаровна. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/avtoritetnye-faily-predmetnykh-rubrik-v-usloviyakh-avtomatizirovannoi-katalogizatsii-problem#ixzz2TLGXFy3B>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

18. *Никольцева Н. П.* Школа предметизатора. Авторитетный контроль предметных рубрик [Електронний ресурс] / Никольцева Н. П., Павленко Е. А. – Режим доступу: http://www.nlr.ru/cat/predmet/method/obmet/avt_control.pdf. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

19. Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2011–2013 рр.): [збірник] / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка

України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: І. І. Хемчян, А. В. Копилова ; наук. ред. П. І. Рогова]. – Київ, 2013. – С. 279–300.

20. *Перевозчикова К. В.* Возможности предметного поиска по тематическим запросам [Электронный ресурс] / *Перевозчикова Капиталина Викторовна.* – Режим доступа: http://www.kemrsl.ru/documents/founds/spec_vip/spec_vip.4.htm. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

21. *Подозовка Н. В.* Авторитетный/нормативный файл предметных рубрик как основное средство тематического поиска в электронном каталоге ХГНБ им. В. Г. Короленко / *Н. В. Подозовка, В. Ю. Гарькавец* // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Харків, 2011. – С. 36–42.

22. *Подозовка Н. В.* Значення лінгвістичного забезпечення автоматизованих інформаційно-бібліотечних систем та проблеми уніфікації ІПМ для розвитку корпоративної каталогізації / *Н. В. Подозовка* // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Харків, 2011. – С. 42–49.

23. Предметизация документов с питань освіти, педагогіки, психології : практич. посіб. / уклад.: І. Г. Лобановська, Н. Є. Зоріна ; наук. ред. І. Г. Лобановська // *Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського. Вип. 4. Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу : зб. наук. пр. / НАПН України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського*]. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2014. – С. 401–538.

24. *Селиванова Ю. Г.* Проблемы создания национального авторитетного файла предметных рубрик в России [Электронный ресурс] / *Селиванова Ю. Г., Войскунский В. Г.* – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea96/report/DOC1/58.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

25. *Скарук Г. А.* Языки тематического поиска в электронном каталоге и индивидуальное поисковое взаимодействие [Электронный ресурс] / *Г. А. Скарук* // Библиосфера. – 2005. – № 2. – С. 45–49. – Режим доступа: <http://www.spsl.nsc.ru/win/Bibliosfera/skaruk.pdf>. – Назва з екрана. – Дата доступу 01.04.2016.

26. *Скарук Г. А.* Тематический поиск в электронном каталоге: проблемы лингвистического обеспечения / *Г. А. Скарук* // Библиотекосведение. – 2001. – № 3. – С. 48–57.

27. *Стрішенець Н. В.* Поняття предметних рубрик в американському бібліотекоснавстві / *Н. Стрішенець* // Бібл. планета. – 2010. – № 2. – С. 12–16.

28. *Суворова В. П.* От манускрипта – к национальному файлу / *Валентина Суворова* // Библи. дело. – 2003. – № 9. – С. 29–33.

29. *Сукиасян Э. Р.* „Предметный вход” в электронный каталог. Как повысить эффективность поисковых процедур [Электронный ресурс] / *Э. Р. Сукиасян.* – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud/tom2/111/Doc8.HTML>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.

30. *Чегриниць М. М.* Формування авторитетного файла предметних рубрик як тематичного навігатора електронного каталогу ХДНБ ім. В. Г. Короленка [Електронний ресурс] / *М. М. Чегриниць* // Актуальні питання каталогізації в умовах впровадження нових інформаційних технологій : матеріали наук.-практ. семінарів / Держ. закл. „Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка”. – Харків, 2011. – С. 29–36.

31. *Юрченко Я. Г.* Авторитетный контроль как важнейший элемент интеграции [Электронный ресурс] / *Юрченко Янина Геннадьевна.* – Режим доступа: www.kemrsl.ru/documents/founds/vip2/vip2.5.htm. – Назва з екрана. – Дата звернення: 01.04.2016.